

SURİYELİ DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONU ÜZERİNE BİR DERLEME A Compilation on the Integration of Syrian Irregular Migrants

Leyla OCAKLI¹

Öz

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar ve çatışma ortamı, Suriyelileri daha güvenli bir hayat aramaya itmiş, böylece Suriyeliler kitleler hâlinde güvenli buldukları ülkelere göç etmişlerdir. Meydana gelen bu göç hareketleri yıllardır sürmekte olup milyonlarca Suriyeli çevre ülkeler ve Avrupa ülkelerine ulaşmıştır. Yoğun olarak gerçekleşen düzensiz göç hareketleri Akdeniz’i bir göç bölgesi hâline getirmiştir. Suriyelilerin yasa dışı olarak gerçekleştirdiği göçler, göç edilen toplumlarda entegrasyon konusunun gündeme gelmesine neden olmuştur. Zira sayıları aniden ve hızla artan Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik belirsizlik ortamı gerek Suriyeliler gerekse göç edilen ülkenin halkında tedirginlik yaratmaktadır. Bu noktada, toplumda huzurun sağlanması adına devletlerin başarılı bir göç yönetimi sağlaması önem taşımaktadır. Çalışmada Türkiye ve Avrupa’ya sığınan Suriyeli düzensiz göçmenlerin toplumda yarattığı etki ve entegrasyon konusuna yer verilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, güncel mevzuat ile kurum ve kuruluşların raporları, internet siteleri ve diğer ikincil belgeler üzerinden doküman analizi yapılmıştır. Bu kapsamda; Suriyelilere yönelik temel insani ihtiyaçların karşılanması ve sosyal imkânlarla erişim entegrasyonun olumlu tarafını göstermekte olup, Suriyeliler ile yerli halk arasında iletişim ve sosyal kabul konuları iyileşmeye muhtaç konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni olarak toplumsal grupların birbirini tanımaması ve belirsizlik ortamının devam etmesi gösterilebilir. Bu noktada devletler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal iletişimi güçlendirmek ve karşılıklı önyargıları en aza indirmek için önlemler alması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Düzensiz Göç, Entegrasyon, Uyum, Sosyal Kabul

Abstract

The civil unrest and conflict that began in Syria in 2011 prompted Syrians to seek a safer life, causing them to migrate en masse to countries they considered safe. These migration movements have been ongoing for years, with millions of Syrians reaching neighboring countries and European countries. These irregular migration movements have turned the Mediterranean into a migration zone. The migration of Syrians has brought the issue of integration to the forefront in the host communities. The uncertainty surrounding the sudden and rapid increase in the number of irregular Syrian migrants is causing anxiety among both Syrians and the host country’s population. At this point, it is important for states to ensure successful migration management in order to maintain peace in society. The study focuses on the impact of Syrian irregular migrants who have sought refuge in Türkiye and Europe on society and the issue of integration. The study used qualitative research methods and conducted document analysis based on current legislation, reports from institutions and organizations, websites, and other secondary documents. In this context, meeting the basic humanitarian needs of Syrians and providing them with access to social opportunities demonstrate the positive side of integration, while communication and social acceptance between Syrians and the local population are issues that need to be improved. This can be attributed to the lack of mutual understanding between social groups and the ongoing uncertainty. At this point, governments and civil society organizations must take measures to strengthen social communication and minimize mutual prejudices.

Keywords: Syria, Irregular Migration, Integration, Adaptation, Social Acceptance

¹ Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü leyla_ocakli@hotmail.com.

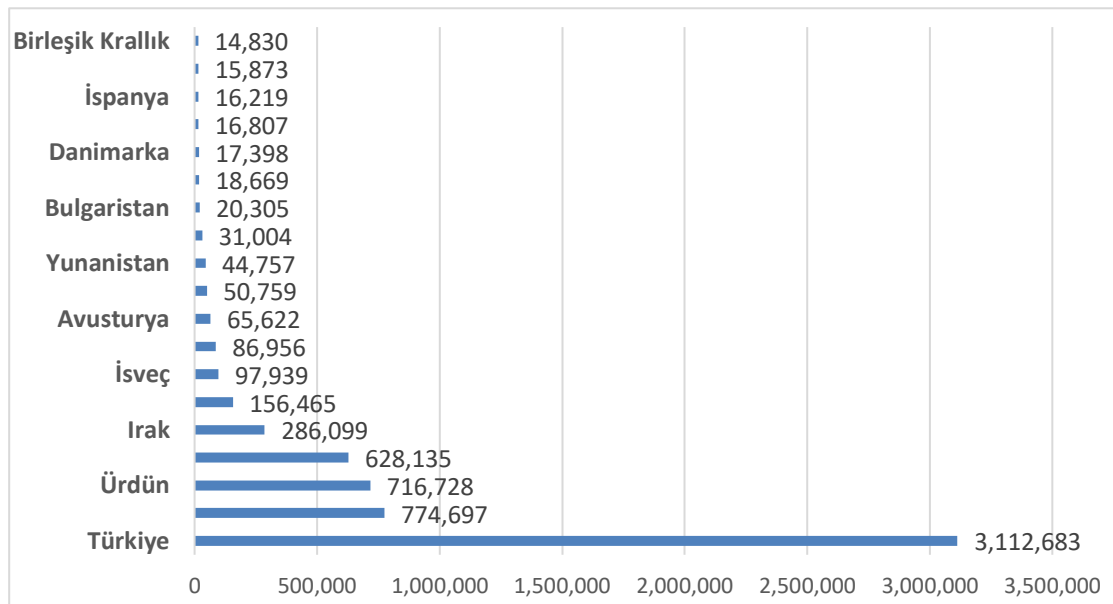
Giriş

Entegrasyon, göçmenlerin alıcı toplumun farklı alanlarındaki hayat sürecine dâhil edildiği, ev sahibi toplumlar ve göçmenler arasındaki karşılıklı uyumun iki yönlü süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, entegrasyon göçmenler ve ev sahibi toplumlar için bir dizi ortak sorumluluk gerektirmektedir. Bu geniş anlayış, sosyal katılım ve sosyal uyum gibi diğer ilgili kavramları içerir. Bu bağlamda; sağlığa ve eğitim imkânlarına erişim gibi toplumsal alanlara katılım, işgücü ve ekonomik hizmetlere erişim gibi iktisadi katılım ile sivil ve siyasi katılım göçmenlerin hayata dâhil edilmesi kapsamında ele alınırken ayrımcılıkla mücadele, yabancı düşmanlığına karşı mücadele ve karşılıklı anlayışı teşvik etmek sosyal uyum kapsamında ele alınmaktadır. Fakat entegrasyon ve sosyal uyumla ilgili terminoloji oldukça tartışmalıdır ve entegrasyonun sosyal uyum ile eş anlamlı olup olmadığı ve dolayısıyla küresel bağlamda kullanım için önerilmesi gerekip gerekmediği konusunda sorular devam etmektedir. Her ne olursa olsun ortak payda, entegrasyonun istikrarlı ve kapsayıcı toplumlara katkıda bulunan bir süreç olmasıdır (Abdirahman, 2017). Bu çalışmada, Suriyelilerin toplumlara karşılıklı uyumu kapsamında entegrasyon terimi kullanılmıştır.

Son dönemde, dünya çapında yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlar nedeniyle kitlesel göçler meydana gelmiştir. Özellikle Orta Doğu'daki çatışmalar, kişileri ülkelerini terk etmeye ve Batı ülkelerine göç etmeye zorlamıştır. Böylece, Akdeniz, göçün yoğun olarak yaşandığı bir bölge olmuştur. Göç hareketlerinin sıklığı, kabul eden ülkelerde göçmen nüfusun artmasına neden olmuş, bu ülkelere ve halklarına bazı yükümlülükler getirmiştir. Özellikle, Suriye'de yıllardır süren çatışma ve savaş nedeniyle milyonlarca Suriyeli başka ülkelere sığınmıştır. Suriyelilerin sığındığı ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye, kimi Suriyeliler için Avrupa'ya geçmek için bir transit ülke konumundayken kimi Suriyeliler açısından ise yerleştikleri hedef ülke konumundadır.

Suriyeli düzensiz göçmenler, güvenli ülkelere geçmek için Doğu Akdeniz rotasını kullanmaktadır. Doğu Akdeniz rotası, Suriye'den Türkiye'ye yapılan ve ardından da Yunanistan ve Bulgaristan gibi Avrupa'ya geçişte ilk durak noktası olan ülkelere yapılan düzensiz göçü ifade eder (FRONTEx, 2024). Bu noktada, Avrupa'ya geçişte Ege Denizi yoğun olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında, Akdeniz üzerinden Avrupa'ya yapılan göç hareketlerinde en yoğun olarak kullanılan rota Doğu Akdeniz rotası olarak karşımıza çıkmaktadır (Euronews, 2025). Çalışmada, Türkiye ve Avrupa'ya sığınan Suriyeli düzensiz göçmenlerin entegrasyon konusu ile ilgili yapılan çalışmalar derlenmiştir.

Şekil 1'de Suriyelilerin en fazla olduğu ülkeler verilmiştir. Türkiye, Suriyelilerin savaştan kaçarak sığındığı ülkelerin başında gelmekte olup en fazla Suriyeliyi barındıran ülke konumundadır. Avrupa'da ise Almanya, en fazla Suriyelinin bulunduğu ülkedir. Almanya'ya giden Suriyelilerin sayısının fazla olmasının başlıca nedeni olarak ülkenin Suriyeli göçmenlere karşı açık kapı politikası uygulaması olduğunu söylemek mümkündür (Albarosa&Elsner, 2022). Milyonları aşan Suriyeli göçmenler gittikleri toplumlarda entegrasyon olgusu karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1: Suriyeli düzensiz göçmenlerin en fazla olduğu ülkeler

Kaynak: Statista, 2025.

1. Entegrasyon Kavramı

Entegrasyon, kişilerin toplumsal yaşamda sürdürmesi gereken görevlerini birbirleri ile iş birliği içerisinde icra etmesini ifade etmektedir. Bu noktada, entegrasyonun sağlanabilmesi için toplum üyelerinin birbirine benzemesi ya da ortak değerlere sahip olması söz konusu değildir. Entegrasyon farklılıkları birleştiren ve kullanan bir olgu olup dışlamaya yer vermez. Bir toplum üyesinin hoşgörülü olması ve yasalara saygı duyması, ayrıca toplumun diğer üyelerinin de aynı şekilde davranacağına güvenmesi, toplumla iş birliği yapmasına daha yatkın olmasını sağlar. Bu bakımdan hoşgörü ve diğerlerinin haklarına saygı, karşılıklı hoşgörü ve iş birliğini güçlendirecek ve hükümetlerin bu üç unsuru temel alan sosyal uyumu teşvik etmeye yönelik politikalar geliştirme çabaları, sosyal barışı sağlamaya önemli ölçüde katkıda bulunacaktır (Stanley, 2003).

Entegrasyon, iki yönlü bir çaba olarak karşımıza çıkmaktadır ve entegrasyon girişimleri uzun vadeli bir perspektife oturtulması gereken süreçtir (Hamza, 2021). Uyum konusu, göçmenlerin kendi kimliklerini terk etmeden gittikleri ülkedeki topluma uyum sağlamaları ve ev sahibi toplumun da kurumlarıyla birlikte göçmenleri kabul edip onların ihtiyaçlarını karşılaması şeklinde gelişen iki yönlü bir durumdur. Her iki taraf da uyum ve hoşgörü tutumunu koruduğu takdirde, olumlu bir durumun ortaya çıkması olasıdır (Agcadağ Çelik, 2021).

Genel olarak entegrasyon, göçmen ve yerli halkın kültürel çeşitliliği kabul etme ve tek bir siyasi sistem altında eşit katılımı teşvik etme stratejisidir (Berry, 2011). Entegrasyon söz konusu olduğunda, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamının ötesinde, göçmenlerin kabul eden toplumla barış içinde bir arada yaşayabilmeleri, uyumu koruyabilmeleri ve kendi kültürel değerlerini kaybetmeden o toplumun belirli sosyokültürel değerlerini özümseyebilmeleri sürecini, sosyal kabul ve uyum süreci olarak adlandırabiliriz (Agcadağ Çelik, 2021).

Entegrasyonun kültürel boyutu, göçmenlerin yerli topluma kültürel değerler, tercihler ve inançlar açısından ne ölçüde yaklaştıklarını kapsamaktadır. Her ülkede, baskın grup genellikle kendi temel değerlerini belirler. Ancak normlar, değerler ve inançlar sabit olmayıp, kabul eden toplum içinde de değişkenlik göstermektedir. Bu da bir ülkenin kültürü için “kültürel kültürleşmenin” ölçülebileceği bir standart olmadığı anlamına gelmektedir (Damen vd., 2022). Entegrasyon çok yönlü bir süreçtir ve dil engelleri, sosyal iletişim, güvenlik duygusu, hizmetlere ulaşım, medya tüketimi ve gelecekteki beklentilerin entegrasyon üzerinde önemli bir rol oynadığını unutmamak gerekir (İpek vd., 2004).

Göçmenler, becerileriyle orantılı ve kültürel değerleriyle uyumlu bir şekilde ev sahibi ekonomiye katılabilirlerse, ayrıca hayat standartları asgari gereklilikleri karşılar bir duruma ulaşırsa, geçirdikleri sosyokültürel dönüşüm kendi kimliklerini kaybetmeden yeni yaşamlarına ruhsal olarak uyum sağlamalarına olanak sağlar. Ayrıca ev sahibi toplumun üyelerinin yaşam standartları ve ekonomik fırsatları göç akını nedeniyle kötüleşmemişse; yerli nüfus ile göçmenler arasındaki anlaşmazlık yerli halkın kendi içerisindeki anlaşmazlıktan daha ciddi boyutta değilse ve yeni göçmenler, daha önce ev sahibi toplumda yerleşik olan yabancılardan daha çok ayrımcılığa uğramıyorlarsa o zaman göçmenler gerçekten entegre olmuş demektir (Feinstein vd., 2022).

Crisp'e göre (2004), göçmen entegrasyonunda süreç üç boyutludur. İlk boyut, kabul eden ülkenin göçmenlere geniş haklar ve ayrıcalıklar tanımasıdır. İkinci olarak, göçmenlerin devlet desteğine veya insani yardıma bağımlı olmadan sürdürülebilir ekonomik bağımsızlık elde etme becerisi entegrasyonu teşvik eder. Son olarak, göçmenlerin kabul eden ülkenin vatandaşlarıyla birlikte güvenli bir şekilde yaşayabilecekleri sosyal süreçler oluşturulmalıdır. Bu süreçlerin oluşturulması için hem göçmenlerin hem de kabul eden ülkenin vatandaşlarının çabaları ve özenleri gereklidir.

Kültürel çeşitliliği kabul etme süreci, hem göçmen hem de yerli halkın bir yandan topluma katılırken bir yandan da bir dereceye kadar kültürel bütünlüğü korumak için bir strateji benimsemesi anlamına gelir. Her iki nüfusun da bu stratejiye ilgi duymasına ek olarak, kültürü sürdürmek ve topluma katılmak için fırsatlar gereklidir. Çeşitli fırsatlara erişimin kısıtlı olması, göçmenlerin kendi toplumlarında sosyal bağlar kurma becerilerini sınırlayarak kültürel bütünlüğün korunmasını ve ev sahibi topluma katılımını sınırlamaktadır (Feinstein vd., 2022). Göçmenlerin geldiği topluluk ile kabul eden topluluk arasında kültür, din, dil, ırk, etnik köken, inanç, yaşam tarzı gibi birçok açıdan farklılıklar varsa, sosyal kabul ve entegrasyon süreci kaçınılmaz olarak daha uzun zaman alır. Farklılıklar ne kadar fazla olursa, göçmenlerin entegrasyon süreci ve yerel halkın sosyal kabul süreci o kadar zorlaşmaktadır (Agcadağ Çelik, 2021).

Göçmenlerin toplumla olan etnik ve kültürel ayrılıkları, kimi zaman onların toplumsal kabulünün önünde bir engel oluşturabilmekte ve toplumdan izole edilmesine neden olabilmektedir. Böylece toplumdan dışlandıklarını hisseden göçmenler, kendilerini etiketlenmiş olarak düşünürler. Bu durum entegrasyonun sağlanması önündeki büyük bir engel olarak görülür. Bu nedenle, göçmenlerin etiketlenmiş ve dışlanmış hissetmemeleri için sosyal izolasyonu önlemek gerekir. Bu amaca ulaşmak için, “zenofobi” ile

mücadele etmek gereklidir.

Zenofobi, göçmenlere ve yabancı olarak algılananlara karşı bir tür davranışsal, duygusal ve tutumsal önyargı olarak değerlendirilmektedir (Yakushko, 2009). Bu bakımdan zenofobi; uluslararası göç ve insani kalkınma arasındaki ilişkiye zarar veren, uluslararası göçün ekonomik ve sosyal faydalarını engelleyen, hem göçmen hem de ev sahibi nüfusu birçok farklı şekilde olumsuz etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenlere yönelik artan zenofobi düzeyleri, bu grupların kırılganlığını ve sömürsünü artırarak göçmen ve göçmen olmayan nüfus arasında uzun vadede eşitsizliklere yol açar. Diğer bir deyişle zenofobi, eşitlik, sosyal adalet ile sosyal uyum ilkelerine zarar vermektedir (Crush & Ramachandran, 2009).

Yabancılarla ve onların kültürel yaşam tarzlarına karşı duyulan korku olarak zenofobi, toplumlar arasında önyargıların oluşmasına neden olduğundan göçmenlerin topluma entegre olmalarını ve kabul eden ülkenin halkı ile uyumlu bir şekilde yaşamalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum, toplumsal entegrasyonu engelleyen bir faktördür. Böylece, entegrasyonun sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için öncelikle toplumların birbirini tanımalarına olanak sağlanmalıdır.

2. Türkiye’de ve Avrupa’da Entegrasyon ve Sosyal Kabul

Düzensiz göç, sosyal hayatta meydana getirdiği etkiler nedeniyle toplumların karşılıklı iletişim ve etkileşimine doğrudan tesir etmektedir. Bu noktada sosyal kabul ve entegrasyon konusu ön plana çıkmaktadır. Çalışmada, Türkiye’de ve Avrupa’da entegrasyon konusundaki çalışmalara yer verilmiş; nicel araştırma yöntemi kullanılarak toplum ve devletlerin düzensiz göçe yönelik tutumları açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Göç alan toplumlarda göçmenlere yönelik kimi kaygılar, ev sahibi ülke vatandaşlarının göçmenlere mesafeli yaklaşımlarına neden olmaktadır. Özellikle göçmenlerin istihdamı düşürdüğü, ev ve kira fiyatlarında artışa neden oldukları gibi düşünceler toplumda ekonomik endişe yaratmaktadır. Ayrıca, göçmenlerin ülkenin yükünü artırdığı ve kamu hizmetlerinin aksamasına neden olduğu algısının yanı sıra, göçmenler belirli hastalıkların yayılmasının ve suçların nedeni olarak görülmektedir. Bu durum, toplumda onlara karşı sosyal mesafe yaratmakta ve entegrasyonlarının önünde engel teşkil etmektedir (Tunç, 2015).

Entegrasyonun başarılı bir şekilde sağlanması, göçmenler ve yerli halkın birbiri ile uyum içinde yaşaması ile mümkün olmaktadır. Göçün sosyal hayatı nasıl etkilediği önemli bir etken olup komşuluk ve sosyal gruplar arasındaki saygı uyumu destekleyen faktörlerdir (Saggar vd., 2012). Toplumda karşılıklı tanıma entegrasyon için hayati önem taşımaktadır. Toplumların birbirini tanınması, hakların korunması ve dayanışma ile mümkündür (Göksel, 2019). Toplumda entegrasyon, göçmenler ve yerli halkın birbirlerine uyum sağladıkları, ırksal veya etnik farklılıkların sosyal hayatı olumsuz etkilemediği ve hayat kalitesine ilişkin kaygıların göçmenlerle ilgili problemleri içermediğinde mümkün olabilmektedir (Saggar vd., 2012).

Entegrasyon konusunun diğer bir boyutu da vatandaşlık konusudur. Vatandaşlık, kimi ülkelerde entegrasyon politikalarının bir aracı olarak görülmektedir. Fransa ve Almanya bu ülkelere örnek olarak gösterilebilir. Vatandaşlık elde etmek için temel koşullardan biri, göçmenlerin entegrasyon sürecini tamamlamış olmalarıdır. Almanya ve Fransa’da, düzensiz göçmenlerin vatandaşlık elde etmek için yerine getirmeleri gereken koşullar, özellikle de yasal ikamet süresi konusunda diğer göçmenlere uygulanan koşullardan daha kolaydır. Fakat vatandaşlık elde etmek için entegrasyon koşulları düzensiz göçmenler, yerleşik yabancılar ve diğer yabancılar için aynıdır. Fransa’da düzensiz göçmenlerin vatandaşlık kazanması diğer göçmenlere göre daha kolaydır. Genellikle yabancılar Fransız vatandaşlığı elde etmek için 5 yıllık ikamet şartını yerine getirmek zorundadır, ancak düzensiz göçmenler kararname ile Fransız vatandaşlığı elde edebilirler. Vatandaşlık verilmesi için genel şartlar şunlardır: kişilerin sabıka kaydı olmaması, Fransız toplumuna entegre olması, yeterli Fransızca bilgisine sahip olması, Fransız tarihi ve kültürel değerlerini anlaması ve iyi ahlaka sahip olması (Yıldız, 2017).

2015 yılında karşılaştığı düzensiz göçmen akını sonrası Almanya, aldığı yoğun göçle birlikte toplumsal değişim yaşamış ve entegrasyon sürecinin tamamlanmasını vatandaşlığa erişimin vazgeçilmez bir şartı olarak ortaya koymuştur. Sığınma başvurusu kabul edilen yabancılar, altı yıl ikamet şartı sonrasında ve gerekli koşulları sağladıklarında Alman vatandaşlığı için başvuruda bulunabilmektedirler. Bahse konu şartlar incelendiğinde, göçmenlerden Alman toplumuna pek çok alanda uyum sağlamış olmalarının beklendiği görülmektedir. Düzensiz göçmenler ve yerleşik yabancı uyruklular arasındaki farkı incelediğimizde, vatandaşlık konusunda her iki gruba da entegrasyon koşullarının eşit olarak uygulandığını görebiliriz. Ancak, ikamet koşulları açısından düzensiz göçmenlerin süresi nispeten daha kısadır (Yıldız, 2017).

Türkiye’de ise vatandaşlık hakkı kazanılması; ülke ile irtibatının yakın olması, uyum ve entegrasyon sağlaması, göçmenin iradesi ve yetkili makamların kararı ile mümkündür. Vatandaşlık alabilmek için; ikamet izni, yerleşme kararı olması, Türkçe konuşmak, sağlıklı olmak, iyi ahlaklı olmak, yaşam masraflarını karşılayacak gelir veya iş sahibi olmak, millî güvenlik ile kamu düzeni açısından engel yaratacak bir durumu gibi şartlar aranmaktadır. Ancak, Suriyeli göçmenler için özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Suriyelilere verilen geçici koruma belgesi, uzun süreli ikameti garantilemediğinden vatandaşlık başvurusu hakkı vermez. Fakat, tüm yabancılara sağlanan; Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen kişilere ve ilgili yönetmelikte öngörülen miktarda yatırım yapanlara istisnai vatandaşlık verilmesi hususundan şartları sağlayan Suriyeliler de faydalanabilir (Doğan, 2022).

Entegrasyonda göç öncesi göstergeler de etkilidir. Zira eğitim ve sosyoekonomik statü farklılıkları sosyal kabul söz sahibi olabilir. Bu durum homofili ilkesiyle de açıklanabilir. Zira bireyler kendilerine benzer kişilerle sosyal ilişkilere girmeyi tercih ederler. Bu durum özellikle eğitimsel homofili için geçerlidir ve göç geçmişli olmayan yerli toplum üyeleri genellikle daha yüksek eğitilmiş olduğundan, kendi ülkelerinde daha yüksek sosyoekonomik statüye sahip olanların yerli topluma daha güçlü bir şekilde yönelmiş bir sosyokültürel tipe ait olmaları beklenebilir (Damen vd., 2022).

Suriyeli düzensiz göçmenler çeşitli travmatik olaylar yaşamışlardır ve sosyal entegrasyon boyutuna daha duyarlı olabilmektedirler (Hannafi & Marouani, 2023). Göç göstergelerine bakıldığında, kişinin göç yolculuğu ne kadar uzun ve zor geçmişse, yeni çevreye katılmaya hazır olması da o kadar uzun olabilir (Damen vd., 2022). Bunun yanında, ülkelerinde ve göç sürecinde olumsuz deneyimler yaşayan, yüksek eğitim düzeyine sahip Suriyeli düzensiz göçmenlerin entegrasyona daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir (Damen vd., 2022).

Göçmenlerin topluma entegrasyonu ve kabulü konusunda bir diğer önemli faktör, medyanın göçmenlerle ilgili haberleri ve bunları aktarma biçimidir. Toplumsal algılar ve toplumsal kabul, düzensiz göçmenlerin uyum süreçleri açısından kritik öneme sahiptir. Ayrımcılık ile nefret dili ise uyumu engelleyecek önemli sosyal bariyerler oluşturmakta, toplumsal huzursuzluk ve çatışma ortamının hazırlayıcıları olmaktadır (Unutulmaz, 2022). İspanya’da yapılan bir araştırma, medyanın göçmenlerle ilgili haberlerinin toplumun onlara bakışını etkilediğini göstermektedir. Aslında, medyada göçmenlerle ilgili olumsuz haberlerin toplumda göçmen karşıtı duygular uyandırdığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, göçmenlerle ilgili olumsuz haberlerin giderek azalması ve medyanın gündeminden kaybolması ile birlikte göçmenlerin giderek daha az tehdit olarak algılandığı görülmüştür. Ayrıca, medya ve siyasi söylemlerde aktarılan içeriklerin göçmenlerin imajı ve toplumda oluşan algı üzerinde çok etkili olduğu ve toplumun göçmenleri bir tehdit olarak algılamasında önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır (D’Ancona, 2015). Elazığ’da yapılan bir araştırma bu görüşü desteklemektedir. Buna göre (Budak vd., 2017), Suriyeli göçmenlerin neredeyse hiç yaşamadığı bölgelerdeki yerel halk, medya haberleri nedeniyle onları birçok sorunun kaynağı olarak görürken, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki yerel halk, Suriyeliler ile ilgili haberlerin gerçeği yansıtmadığı, Suriyelilerin medyada çıkan haberlerden dolayı toplum tarafından kötü algılandıkları görüşüne sahiptirler. Bu bağlamda, medyanın haberleri, Suriye’den gelen düzensiz göçmenlerle yakından ilgisi olmayan veya onlar hakkında neredeyse hiçbir bilgisi olmayan kesimlerde çok olumsuz bir etki yaratmaktadır. Böylece, medyanın toplumu etkilemedeki gücünün, göçmenlerin sosyal uyumu ve toplumsal kabulünde kilit bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Benzer bir sonuç Adana, Gaziantep, Hatay, Kilis ve Şanlıurfa’da yapılan çalışmada da görülmüştür. Buna göre (Gök, 2019); Suriyeli göçmenlerle mahallelerinde hiç karşılaşmayanların çok fazla karşılaşanlara göre daha fazla güvenlik ve gelecek kaygısı duydukları belirtilmiştir. Bu sonuç, toplumun bilinmeyene karşı önyargı düzeyinin önemini göstermektedir.

Türkiye’de Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik sosyal kabul eğilimi ekonomik duruma göre farklılık göstermektedir. Düşük gelirli kesim, Suriye’den gelen düzensiz göçmenlere karşı orta ve yüksek gelirli kesime kıyasla daha güçlü bir xenofobi eğilimi göstermektedir. Bu açıdan, insanların ekonomik durumlarına ilişkin olumsuz algıları derinleştikçe, dış gruplara karşı olumsuz tutumlarının da aynı şekilde güçlendiği sonucuna varılabilir (Padır, 2019). Özellikle, kötü ekonomik koşullar ve göçmenlere karşı kullanılan olumsuz söylemler sosyal uyumu bozarken, hizmet sunumunun ve ekonomik koşulların iyileşmesi sosyal uyumu güçlendirmektedir (Myers vd., 2024).

Göç, yalnızca göç eden insanlar üzerinde değil, gidilen ülkenin sosyal yaşamı üzerinde de derin bir etki yaratan iki yönlü bir olgu olma özelliğine sahiptir. Memleketlerini terk edip başka bir ülkede yeni bir hayat kurmaya çalışan insanlar, birçok sorunla karşılaşabilirler. Bunlar arasında yalnızlık hissi, sosyal izolasyon, yabancı olma hissi, vatan hasreti, değersizlik hissi gibi pek çok duygusal zorluk sayılabilir. Farklı kültür yapılarına sahip toplumların bir arada yaşaması için, birbirlerinin farklılıklarını kabul etmek

kaçınılmazdır. Bu kapsamda, göç edilen ülke entegrasyon için önemli bir rol üstlenmekte ve etkili uyum politikalarının uygulanması kaçınılmaz olmaktadır (Keskinel & Doğan, 2020).

Düzensiz göçün yoğun olarak meydana geldiği ve düzensiz göçmen sayılarının milyonlarla ifade edildiği Türkiye’de, 04 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu göçmenlerin uyum konusuna da yer vermiştir. Buna göre; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Türkiye’deki Suriyeli düzensiz göçmenlere karşı kimi zaman olumsuz tepki gösterilse de bazı araştırmalar sosyal kabul düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, savaş mağduru olmaları sebebiyle Türk halkında onlara karşı insani bir duyarlılık oluşmasıyla açıklanabilir. Ancak Türk toplumunda Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik “misafirlik” algısı ağır basmakta ve bu anlamda uyum sağlama yükümlülüğü olduğu görüşü yaygın olarak kabul görmektedir. Burada “misafir” kavramının esas olarak “sınırlama” kavramı olarak ifade edilmesi dikkat çekmektedir (Erdoğan, 2014). Bu kapsamda, Suriyeli düzensiz göçmenlerin savaşta uğradıkları zararlar Türk toplumunda temel insan haklarına saygı olarak kabul edilmektedir, ancak onların misafir oldukları ve ev sahibi toplumun düzenine saygı göstermeleri gerektiği düşüncesi yaygın bir şekilde kabul görmektedir.

Fakat Suriyeli düzensiz göçmenlerin işsizliğin artmasına, toplumun ahlak yapısı bozduğuna, kira ve ev fiyatlarındaki artışa neden olduklarına, kamu hizmet yükünü artırdıklarına, çalışanların ücretlerinin azalmasına neden olduklarına, gürültü yaptıklarına, asayiş sorunlarının artmasına neden olduklarına dair toplumda yaygın bir kanı da mevcuttur (Karasu, 2018). Düzensiz göçmen sayısının yoğun olduğu Türkiye’de, nüfus yoğunluğu ve mevcut kaynakların sınırlılıkları düşünüldüğünde, düzensiz göçmenlerin toplum nezdinde tehdit olarak değerlendirilmesi doğaldır (Padır, 2019). Düzensiz göçmenlerin dışlanması ve göçmenlerin ulusal kimliğe karşı bir sorun olarak düşünülmesi, onların kimliklerine, özellikle de etnik ve kültürel farklılıklarına dayanmaktadır. Ayrıca, nüfus yapısının dengesi üzerine dayanan tehdit algısı, göçmenlerin toplumda dengesiz bir şekilde dağılmış olması durumunda daha güçlü bir şekilde hissedilir (D’Ancona, 2015).

Düzensiz göçler, genel olarak toplumda kimi kaygılara neden olabilmektedir. Bunların başında; suç ve asayiş sorunları, sağlık endişesi, güvenlik tehdidi, kültürel ve ekonomik tehditler, iş ve ev bulmada zorluk, ahlaki bozulma ve terör tehdidi gibi algılar gelmektedir (Avaner & Ocaklı, 2024; Çimen & Quadir, 2018; Oktay vd., 2019; Şen & Şimşek, 2019; Moodley & Adam, 2015; Yakushko, 2009; Sönmez & Adıgüzel, 2017; Çetin, 2017; Tunca, 2019; Gök, 2019; Tekin Önür & Onur, 2021; Alptekin vd., 2019; Nshom vd., 2022; Aldemir, 2020; Karasu, 2018; Boyraz, 2015; Döner, 2016; Budak vd., 2017). Bu durum toplumsal yaşamda başta Suriyeliler olmak üzere düzensiz göçmenlere mesafeli yaklaşılmaya neden olmakta ve sosyal uyumun sağlanmasına engel oluşturmaktadır.

Manisa’nın Şehzadeler ilçesinde yapılan çalışmada ise (Tekin Önür & Onur, 2021); çalışmaya katılanların yarısından fazlası Suriyeli düzensiz göçmenlerin kendi ülkelerine geri gönderilmesini istediklerini, Suriyelilerin kendileri için güvenlik sorunu yarattığını ve Suriyelilerin suç oranlarını artırdıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Anılan çalışmada Suriyeli düzensiz göçmenlerin işgücü piyasasında ücretleri düşürdüğünü, iş imkânlarını Türk vatandaşlarının elinden aldıklarını ifade etseler de bir başka çalışmada (Oktay vd., 2019); Suriyelilere verilen düşük ücretler yüzünden çalışma ücretlerinin düştüğü fakat çalışmaya katılanların %45,2’sinin yanlarında Suriyeli işçi çalıştırma konusuna sıcak baktıklarını belirttikleri görülmüştür.

Türkiye’de Suriyeli düzensiz göçmenlerle yakın bir sosyal iletişim hâlinde bulunan sınır kentleri Gaziantep, Kilis ve Hatay illerinde yapılan bir çalışmada; uyum ve toplumsal kabul konularına ilişkin göstergeler işlenmiş ve Suriyeliler ve anılan kentlerin toplumunun etkileşiminin yoğun olduğu, toplumsal kabul ve uyum alanlarında iyileştirilmesi gereken noktalar olsa da olumluya doğru gittiği değerlendirilmiştir (Agcadağ Çelik, 2021). Araştırmanın sonuçları, yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasındaki sosyal etkileşim ve iletişimin arttığını ortaya koymuştur. Suriyeli göçmenler, anılan şehirlerin farklı bölgelerine dağılmış olarak yaşamaktadır ve bu sayede komşuluk ilişkileri kurulmuştur. Suriyeliler Türkçe öğrenmeye çaba göstermektedir, ancak bu şehirlerde Suriyelilerin yoğunluğu, marketler, manavlar, giyim mağazaları vb. yerlerde kendi vatandaşlarının çalışması ve hastaneler gibi kamu kurumlarında

tercümanların istihdam edilmesi, bu bölgede günlük yaşamda Türkçe kullanma ihtiyacını büyük ölçüde azaltmaktadır. Bunun yanında Kilis, Gaziantep ve Hatay yerel halkından kişiler ile yapılan çalışmada katılımcıların yarısından fazlası Suriyeli göçmenlerin, halktan uzak ve kopuk bir şekilde kentin belirli yerlerinde toplu olarak yaşamalarını ve gettoleşmesini doğru bulmamaktadır (Ağcadağ Çelik, 2021).

Gaziantep, Hatay, İstanbul, Bursa, Denizli, Sakarya, Mersin ve Osmaniye illerinde yaşayan 40 Suriyeli düzensiz göçmen ile yapılan çalışmaya göre; katılımcıların çoğunluğu uyum problemi yaşadığını, bazen ayrımcılığa maruz kaldıklarını, Türklerin Suriyelilere karşı önyargı taşıdığını, fakat Türk toplumuna karşı olumlu duygular taşıdıklarını, iletişim probleminin ise az düzeyde olduğu ve bunun da dil probleminden kaynaklandığını, dil probleminin entegrasyon önünde bir engel olduğu ve medyanın Suriyeliler konusunda olumsuz içerik sunduğu, özellikle sosyal medyada Suriyelilere karşı yürütülen olumsuz propagandanın Türklerde önyargı oluşturduğunu düşündükleri görülmüştür (İnce & Shiko, 2021). Bu bakımdan göçmen kökenli kişiler için kabul eden toplumun ana dilini öğrenmek birçok açıdan avantaj sağlar. Dil, iki grup arasındaki diyalogu teşvik etmek, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetleri ortaklaşa yürütmek, dostane ilişkiler kurmak ve uyumlu bir şekilde yaşamak için son derece önemlidir. Özellikle sınır şehirlerinde, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları, Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik Türkçe ve okuma yazma kursları düzenlemektedir. Suriyeli düzensiz göçmenlerin bu kurslara katılım gösterdiği görülmektedir. Tüm eğitim kurumlarında, Suriyeli çocuklar ve gençler, yerli sınıf arkadaşlarıyla birlikte derslere katılarak, öğrenciler ve öğretmenlerle etkileşim içinde Türkçe öğrenme olanağı bulmaktadır. Okullarda, Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik Türkçe öğrenme hazırlık kursları da düzenlenmektedir (Ağcadağ Çelik, 2021).

Ankara'da yaşayan 60 Suriyeli düzensiz göçmen ile yapılan çalışmada; Suriyeli göçmenlerin Türk halkından kopuk bir şekilde, kendi aralarında dayanışma ağı oluşturdukları ve Türkçe dilini öğrenme gayreti içinde olmadıkları, bunun sebebi olarak Türklerin Suriyeli düzensiz göçmenleri komşu ya da arkadaş olarak görme eğiliminde olmamalarını düşündükleri ve sosyal ilişkilerinde ciddi bir mesafenin varlığına işaret ettikleri görülmektedir (İpek vd., 2004). Bunun yanında, Suriyeliler ve Türkler arasındaki dostluk ve komşuluk ilişkilerinin son derece zayıf olduğu, Suriyeli düzensiz göçmenlere göre, bu durumun Türklerin Suriyelileri komşu veya arkadaş olarak benimsemediğinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Çalışmaya katılan Suriyelilerin çoğunluğu, Türklerin Suriyeli düzensiz göçmenleri sevmediklerini ve onlarla dostluk veya komşuluk ilişkileri kurmaya yanaşmak istemediklerini düşündüklerini belirtmiştir. Suriyelilerin çoğu, Türkiye'nin sunduğu hizmetlerin yeterli olduğu görüşünü dile getirmiştir (İpek vd., 2004).

Unutulmaz (2022) tarafından yapılan çalışmaya göre ise; Türk toplumunun geniş kesimleri arasında Suriyeli düzensiz göçmenlere yönelik hızla yükselen bir nefret dili vardır ve Suriyeliler güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Zira, belirsizliğin mevcut olduğu ortamda, doğru bilgiye ulaşmakta sıkıntı yaşayan toplumlar, Suriyeli göçmenler hususunda kontrolün yitirilmiş olduğu algısına sıkça kapılabilmektedirler.

Avrupa ülkeleri ise entegrasyon konusunda göçmenlerin bazı süreçleri tamamlamalarını talep etmektedir. Bunlar; ülkede konuşulan dili, ayrıca kültür ve tarihini bilmek, ahlaki iyi olmak, toplumsal düzene uyum gibi birtakım koşulları barındırmaktadır. Örneğin Almanya'ya gelen sığınmacılar, varmalarının hemen ardından entegrasyon sürecine dâhil edilmektedirler. Bu süreç onların Almanca öğrenmesi, meslek eğitimlerine katılarak meslek sahibi olması gibi konuları içermektedir. Göçmenlerin entegrasyon eğitimlerine katılımı zorunlu kılınmış olup bu kurslarda Alman toplum değerleri öğretilmektedir (Yıldız, 2017). Hükümet destekli entegrasyon kurslarının, Alman halkının Suriyeli göçmenlerle arkadaşlık kurma oranları ile diğer yerlilerle arkadaşlık kurma oranları arasındaki farkı kapattığı ve göreceli arkadaşlık üzerinde önemli bir olumlu etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgu, entegrasyon sonuçlarının değişmez olmadığını, ancak hükümet politikaları tarafından şekillendirilebileceğini vurgulamaktadır (Bailey vd., 2022). Fakat Suriyelilerin Almanya'da ev bulması oldukça zor bir durum olarak görülmekte olup barınma sorunu önemli bir problem olarak değerlendirilmektedir. Suriyeli olduğu için ev sahiplerinin evlerini kiraya vermek istemedikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, hükümet tarafından sağlanan sosyal yardımların yetersiz olduğunu ve sağlanan yetersiz yardımla kiranın tamamını ödeyemediklerini belirtmişlerdir (Feinstein vd., 2022). Almanya'daki Suriyeli göçmenler için entegrasyon olanaklarının önündeki sosyoekonomik zorluklar ve kalıcı sistemik engeller konusu üzerinde çalışmaya ve iyileştirmeye muhtaç olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, göçmenlerin ev sahibi ülkedeki destek programlarının ve sosyoekonomik durumlarının yeni topluma uyum ve entegrasyon deneyimlerini önemli ölçüde etkilediği dikkate alınmalıdır (Dibo, 2024).

Almanya'da olduğu gibi Fransa'da da düzensiz göçmenler ülkeye ulaştıklarında "karşılama ve entegrasyon" anlaşması imzalamaktadırlar. Böylece, zorunlu entegrasyon eğitimi ve lisan eğitimlerine katılmayı, Fransız toplumunun ve Cumhuriyetin temel değerlerini kanıksayıp kabul etmeyi taahhüt

etmektedirler (Yıldız, 2017). Fakat Suriyeli düzensiz göçmenler, özellikle dil programlarına erişimin Fransa'da zor olduğunu ve ayrımcılığa uğramaktan kaçınmadıklarını bildirmişlerdir. Bunun yanında Fransa'da Suriyelilerin, daire bulma konusunda devlet tarafından sağlanan hizmetlerden genel olarak memnun olduğu belirtilmiştir. Hükümet sosyal konutlar sağlamış ve bu konutların bulunmasında emlak acenteleriyle yakın iş birliği içinde çalışmıştır. Buna rağmen Fransa'daki mülteciler, sosyal konutların izole bir bölgede ya da toplumun dışında yer alması gibi bazı olumsuzluklara dikkat çekmiştir. Topluluğun geri kalanından bu şekilde ayrı tutulma, topluluk üyeleriyle ilişki kuramama ve birbirlerine aşırı güven duyma ile sonuçlanmıştır. Fransa'daki göçmenler, bu dışlanmanın entegrasyonlarını ve yaşam kalitelerini olumsuz etkilediğini, hükümetin tüm yabancıları tek bir bölgede ya da mahallede toplamasının Fransızlar ve göçmenler arasındaki iletişimi kestiği için entegrasyon sürecini engellediğini, hükümetin göçmenlerin yaşadığı mahalleleri ihmal etmesi ile de suç oranlarının arttığını bildirmişlerdir. Ev sahibi toplumdaki ayrı tutulmak, mültecileri Fransız sakinlerinden daha da uzaklaştırmış, göçmenler, bu uygulamanın kendileri hakkındaki mevcut klişeleri nasıl güçlendirdiğini ve içinde bulundukları koşulları nasıl daha düşmanca hale getirdiğini anlatmışlardır (Feinstein vd., 2022).

Almanya, Fransa ve İsviçre'de Suriyeli düzensiz göçmenlerle yapılan bir çalışmada; Göçmenlerin genel olarak ücretsiz sağlık hizmetlerinden ve sağlanan hizmetlerin düzeyinden memnun olduğu görülmüştür. Özellikle Fransa'da sağlık sigortasının çok iyi olduğunu, çok fazla sağlık yardımı aldıklarını, Fransa'da hizmetlerin çok iyi olduğunu ve günlük yaşam için her şeyin güvence altında olduğunu belirtmişlerdir (Feinstein vd., 2022). Fakat aynı durum sosyal hayatta görülmemekte olup özellikle din ve giyim kuşam farklılıkları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Anılan ülkelerde ayrımcılığın yaygın olduğu, entegrasyon açısından olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Yerli halk, Suriyeli göçmenlerin ekonomik, siyasi ve sosyal olarak katılımına izin verirken, ayrımcılık tüm entegrasyon alanlarında devam etmekte ve katılım sistematik olarak eşitsiz kalmaktadır. Özellikle İsviçre'de oturma izinlerinin mültecilerin haklarını diğer ülkelere göre daha fazla kısıtladığı gösterilmiştir (Feinstein vd., 2022). Her üç ülkedeki mültecilere konut sağlandığında bile kültürlerini bu konutlara taşımaları engellenmiş ya da sadece göçmenlerin yaşadığı mahallelerde yaşamalarına izin verilmiştir. Ev sahipleri, kiracının Arapça televizyon kanalları veya Arapça müzik çalamayacağını dikte etmek gibi ayrımcı kısıtlamalar uygulamışlardır. Müzikleri, televizyonları ve kıyafetleri olmadan mültecilere sadece fiziksel bir barınak sağlanmış ama geleneksel anlamda bir evleri olmamıştır. Konut sahibi olabilmeleri için kültürel pratiklerini terk etmeleri gerekiyormuş gibi görünmektedir (Feinstein vd., 2022).

Hollanda'da Suriyeli göçmenler ile yapılan bir çalışma (Damen vd., 2022); Suriyelilerin %36'sının köklerine bağlı ve entegrasyona daha kapalı olduğunu gösterirken %24'ü güçlü bir Hollandalı kimliği ortaya koymuştur ve entegrasyona uyumlu oldukları görülmüştür. Bunun dışında "çifte bağ" olarak tanımlanan %40'luk bir katılımcı grubu, hem Suriyelilerle hem de göçmenlik geçmişi olmayan ve göçmen kabul eden toplum üyeleriyle oldukça sık temas kurmaktadır.

Medyada genellikle Suriyeli düzensiz göçmenlerin ne pahasına olursa olsun Avrupa'ya ulaşmak istedikleri varsayılmaktadır. Fakat göçmenler zaman içinde ilk ulaştıkları ülke kültürüne yakınlık kurmaları ve güçlü sosyal ağlar geliştirmeleri hâlinde Avrupa'da elde edeceklerini düşündükleri yaşam konusunda zamanla daha kuşku duyar hâle gelmekte, göç kararları transit ülkedeki deneyimlerden güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Böylece, göçmenler kültür, din ve toplumsal cinsiyeti birbiriyle yakından ilişkilendirmekte ve bazen Müslüman göçmenlere düşmanca davrandığı söylenen Avrupa'ya karşı Suriye ve Türkiye kültürlerini benzer olarak konumlandırarak bir kültürel yakınlık inşası örmektedir. Bu sebeple Türkiye'de sosyal olarak daha özgür olacaklarını düşünerek Türkiye'de kalma istekleri yaygınlaşmaktadır (Rottmann & Kaya, 2021).

Göçmenler, Avrupalıların kendilerini topluma kabul etmesi konusunda endişelere sahiptir. Zira günümüz göçmenleri sosyal medya ve diğer iletişim teknolojilerinin yoğun kullanıcılarıdır; bu da göçmenlerin yurtdışında gördükleri muamelenin ve Avrupa'da karşılaşabilecekleri potansiyel zorlukların farkında oldukları anlamına gelmektedir. Avrupa'da özellikle dinlerinin ve kültürlerinin hoş karşılanmadığı hissi yaşayan göçmenler vardır (Rottmann & Kaya, 2021). Suriyeli düzensiz göçmenler, Avrupa'da yerli halk tarafından ayrımcılığa uğradıklarına dair benzer deneyimler yaşadıklarını ifade etmiş, ayrımcılığın en sık olarak stereotiplerin ve dinin aşırı genelleştirilmesiyle ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Büyük bir kısmı geri kalmış, aşağı, terörist ya da İslam Devleti IŞİD destekçisi, tembel, iş hırsız, suçlu ve dini açıdan radikal olarak stereotipleştirildiklerini ifade etmiştir. Bu özellikler rutin olarak aynı nüfustan göçmen kitlelerini tanımlamak için kullanılmıştır. Örneğin, bir göçmenin eylemleri, yerleşik toplumdaki kişiler tarafından bir topluluktaki tüm göçmenlerin eğilimlerini temsil ediyormuş gibi anlaşılabilmektedir. Grupların aşırı genelleştirilmesi ve yanlış temsil edilmesi, onları yekpare olarak etiketleyen ve varlıklarını genel olarak istenmeyen bir durum olarak gören bir dil kullanarak göçmenler hakkında dikkatsizce konuşma eğiliminde

olan medya tarafından rutin olarak desteklenmiştir. Avrupa’da yerli nüfus, yeni azınlıklardan ve özellikle de düzensiz göçmenlerden korktuğunu sık sık dile getirmekte, dışlayıcı ulusçuların yakın zamandaki seçim kazanımları, bu korkuların gücüne işaret etmektedir (Feinstein vd., 2022). Türkiye’deki Suriyeli düzensiz göçmenlerin göç arzuları büyük ölçüde Türkiye ve Avrupa ekonomisine, Türkiye ve Avrupa’nın siyasi istikrarına, göçmenlerin Avrupa ve Türkiye’de toplumsal kabulüne göre şekillenmektedir (Rottmann & Kaya, 2021).

Entegrasyon ve sosyal kabulün sağlanmasında devletler kadar STK’lar da çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda, Uluslararası Mülteci Örgütü (IOM), toplumsal entegrasyonu kolaylaştırmak için eğitim, yetişkinlere yönelik beceri ve dil eğitimleri, ekonomik destek, psikososyal destek, barınma desteği ve konaklama yerlerinin iyileştirilmesi gibi alanlarda destek sağlamaktadır. Ayrıca spor, sanat, kültür ve iletişim aracılığıyla sosyal uyumun desteklenmesi için çalışmalar yürütmektedir (IOM, 2025).

Eğitimin entegrasyon üzerindeki önemi dikkate alındığında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Türk Kızılayı, Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi ulusal ve uluslararası kuruluşların da desteğiyle geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklara okula kaydolmaları için yardım ve destek sağlamaktadır. Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların okulla bağının kopmaması ve kayıp bir nesil oluşmaması adına Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve STK’lar koordineli olarak Suriyeli çocukların eğitime erişmesi için çalışmalar yapmaktadır. Suriyeli çocukların devlet okullarına eğitim görmeleri ve Türkçelerini geliştirmeleri Türk toplumuna entegrasyonlarında önemli bir adım olarak görülmüş ve devlet okullarına kabul edilmişlerdir. Bu kapsamda; UNICEF tarafından müfredat geliştirme, hizmet içi eğitim, ailelere maddi destek, kitap, kırtasiye ve giysi yardımı gibi alanlarda MEB’e teknik ve mali destek sağlanmıştır. Bunun yanında; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Göç İdaresi, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kızılay ve diğer STK’ların yardımıyla okulla bağı kesilen Suriyeli çocuklar tespit edilerek ailelerle görüşme sağlanmakta ve çocuklar eğitime kazandırılmaktadır. Eğitim alamayan özel gereksinimli Suriyeli çocuklar da tespit edilerek özel durumlarına göre eğitim almaları sağlanmakta, kimi bölgelerde okula ulaşımın zor olması nedeniyle STK’lar tarafından ulaşım yardımı yapılmaktadır (UNICEF, 2022).

Mersin’de yapılan bir çalışmada ise STK’ların Suriyeli çocukların yaşatlarıyla sosyalleşmesini, bunun yanında toplumun kültürü, yaşayışı ve anlayışı konusunda bilgilenmesini sağlamak amacıyla satranç, spor, dans ve drama gibi faaliyetler düzenlediği, ayrıca kültürlerarası günler organize ederek genç Suriyeliler ile yerel halkın bir araya geldiği futbol maçlarının düzenlendiği görülmüştür (Sever, 2023).

Devletler ve devlet dışı aktörlerin entegrasyona ilişkin çalışmaları olsa da gerek göçmen sayısının çok fazla sayıda olması, gerekse farklı dil, din ve kültürdeki insanların birbirlerini anlamakta zorlanması nedeniyle entegrasyonda zorluklar yaşanabilmektedir. Zira, bilinmeyene karşı oluşan algılar oldukça güçlüdür. Bu bağlamda entegrasyonun uzun bir süreç olduğunu unutmamak gerekir.

Sonuç

Düzensiz göç, toplum yaşamı üzerinde derin etkiler yaratan bir olgu olma özelliğine sahiptir. Hem göç eden kesim hem de göç alan toplum üyeleri bu sosyal olgudan etkilenmektedir. Düzensiz göç, belirsizliğin hâkim olduğu ortamda korku hissine neden olmaktadır. Özellikle birbirini tanımayan ve anlamayan toplulukların birbirine önyargı ile yaklaşması olumsuz algılara neden olmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal entegrasyonun sağlanabilmesi toplumsal huzurun sağlanması açısından önem taşımaktadır. Göçmenlerin entegrasyonu sadece temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasından ziyade topluma sağlıklı katılımı da içermektedir. Bu bağlamda, topluma ve ekonomiye faydalı bireyler olarak çalışan, üreten ve kimseye yük olmadan kendi kendine yeten kişiler olmaları toplumsal kabulü kolaylaştırıp entegrasyonun sağlanmasına fayda sağlaması olasıdır.

Suriyeli düzensiz göçmenlerin gerek Avrupa’da gerekse Türkiye’de genel olarak sunulan hizmet ve yardımlardan memnun olduğu görülmektedir. Fakat ev sahibi toplumlar Suriyeli göçmenlere karşı mesafeli yaklaşmaktadır. Zira gündelik hayat pratiklerine ilişkin rutinlerin bozulacağı endişesi toplumda tedirginlik yaratmaktadır. Suriyeliler, Türk toplumuna dini olarak yakın olsa da Avrupa’daki gibi toplumsal korkular benzerdir. Bu durum, bilinmeyene karşı korku duymayı açıklamaktadır. Suriyelilere sunulan temel hizmetler her ne kadar olumlu olsa da bu hizmetler tek başına entegrasyon ve sosyal kabul konusunda yeterli görünmemektedir. Bu kapsamda toplumların birbirini tanıması ve anlaması, birbirine saygılı olması önem taşımaktadır. Entegrasyon, toplumların refahı için gerekli bir olgudur. Uyumun önündeki engelleri kaldırmak ve toplumsal huzursuzluğun önüne geçmek için halkın bilgilendirilmesi elzemdir. Zira özellikle göç konusu manipülasyona ve yanlış anlamaya müsait bir konudur ve bu sebeple halkın şeffaf bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde toplumlar arası mesafenin artması ve ilerleyen dönemde

çatışmalara neden olması olasıdır. Böylece gelecekte toplumun refahı için entegrasyon gereklidir. Bu kapsamda, devletler tarafından sadece ihtiyaçların karşılanması ile yetinilmemeli, mesleki kurslar, dil kursları, toplumların birbirini daha iyi tanıması için eğitim/faaliyetler gibi sosyal uyuma yönelik çalışmalar artırılmalıdır. Türkiye’de de Avrupa ülkelerinde uygulandığı gibi düzensiz göçmenlere yönelik zorunlu entegrasyon eğitimleri verilmesi, göçmenlerin uyumu ve toplumsal kabulü için ve toplumsal huzur açısından olumlu katkı sağlayabilir. Zira düzensiz göçmenlerin bilmedikleri bir kültürde yaşamaya başlamaları her iki taraf için de bilinmezliklerle doludur. Bu sebeple entegrasyon kurslarının bu bilinmezlikleri en aza indirmeye yardımcı olacağı muhtemeldir. Entegrasyon kursları sayesinde göçmenlerin ev sahibi toplumun kültürü ve hassasiyetlerini öğrenmesi ve buna saygılı bir şekilde yaşamayı, sosyal ilişkilerde yanlış anlamaların önüne geçebileceği gibi göçmenlerin topluma entegrasyonunu daha kolaylaştırabileceği düşünülebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Leyla OCAKLI: %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Leyla OCAKLI: 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Önerilen Atıf: Ocaklı, Leyla. (2025). Suriyeli Düzensiz Göçmenlerin Entegrasyonu Üzerine Bir Derleme. *MediTerra – Mediterranean Social Studies Journal*, 2(2). <https://doi.org/10.64412/MediTerra.2025.262>

Kaynakça

- Abdirahman, O. (2017). Integration and Social Cohesion: Key Elements for Successful Migration. IOM's Global Migration Data Analysis Centre. Germany. Retrieved from <https://coilink.org/20.500.12592/098d03> on 14 May 2025. COI: 20.500.12592/098d03.
- Agcadağ Çelik, İ. (2021). Suriyelilerin Sınır Kentlerdeki Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(37), <https://doi.org/10.26466/opus.899920>
- Albarosa, E. & Elsner, B. (2022). Forced migration, social cohesion and conflict: The 2015 refugee inflow in Germany. *In Policy Research Working Paper No. 9913*. World Bank <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/36914>.
- Aldemir, A. (2020). Kötülüğün Sıradanlığı ve Sosyal Medya: Twitter’da Suriyeli Mülteciler Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 200-219.
- Alptekin, K., Ulutaş, D. A. & Gündüz, D.U. (2018). Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 87-114.
- Avaner, T. & Ocaklı, L. (2024). Kent Güvenliği ve Düzensiz Göç Üzerine Bir Değerlendirme: İzmir’de Zenofobi ve Suç Korkusu. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 1504-1529. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1342974>
- Bailey, M., Johnston, D. M., Koenen, M., Kuchler, T., Russel, D. & Stroebel, J. (2022). The social integration of international migrants: Evidence from the networks of Syrians in Germany (No. w29925). *National Bureau of Economic Research*.
- Berry, J. W. (2011). Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity. *Papers on Social Representations*, 20(1).

- Boyraz, Z. (2015). Türkiye’de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler. *Journal of World of Turks*, 7(2), 35-58.
- Budak, P., Demir, M.S., Tan, M. & Sarı, M. (2017). Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar ve Toplumsal Etkileri: Elazığ İli Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(62), 543-564.
- Crisp, J. (2004). ‘The local integration and local settlement of refugees: a conceptual and historical analysis’. *New Issues in Refugee Research, Working Paper No.102*, UNHCR: Geneva.
- Crush, J. & Ramachandran, S. (2009). “Xenophobia, International Migration and Human Development”. New York: United Nations Development Programme. *Human Development Reports Research Paper* 2009/47.
- Çetin, S. (2017). İzmir’deki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Çimen, L.K. ve Quadir, S.E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1251-1273.
- D’Ancona, M. Á. C. (2015). Immigration as a threat: Explaining the changing pattern of xenophobia in Spain. *Journal of International Migration and Integration*, 17(2), 569-591. doi: org/10.1007/s12134-015-0415-3
- Damen, R., Huijnk, W. & Dagevos, J. (2022). Socio-cultural starting positions among recently arrived Syrian refugees in the Netherlands: A latent class analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 87, 72-84. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.01.009>
- Dibo, S. (2024). Forced Migration and Integration Challenges of Syrian Refugees in Germany: A Literature Review. *The Journal of Social Policy Studies*, 22(2), 339-348. <https://doi.org/10.17323/727-0634-2024-22-2-339-348>
- Doğan, V. (2022). Suriyelilere Vatandaşlık Verilmesi Meselesi. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 7(40), 9-24.
- Döner, H. (2016). Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Erdoğan, M.M. (2014). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Euronews. (2025). <https://tr.euronews.com/my-europe/2025/04/29/yasa-disi-gocmen-geciseri-avrupaya-giden-en-tehlikeli-rota-hangisi>
- Feinstein, S., Poleacovschi, C., Drake, R., Winters, L.A. (2022). States and Refugee Integration: a Comparative Analysis of France, Germany, and Switzerland. *Journal of International Migration and Integration*, 23, 2167-2194. <https://doi.org/10.1007/s12134-021-00929-8>
- FRONTEX, (2024). <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>
- Gök, S. (2019). Türkiye’de Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Bakış Açısının İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Göksel, U.G. (2019). *Göçmen Entegrasyonu ve Tanınma Teorisi “Adil Entegrasyon”*. (Çev. Müge Kızıltuğ). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Hamza, M. (2021). Refugees’ Integration in the Built Environment: The Sweden Case. *Sustainability*, 13, 12812. <https://doi.org/10.3390/su132212812>
- Hannafi, C., Marouani, M.A. (2023). Social integration of Syrian refugees and their intention to stay in Germany. *J Popul Econ* 36, 581-607. <https://doi.org/10.1007/s00148-022-00913-1>
- IOM. (2025). Göçmen ve Mülteci Destek Programı. <https://turkiye.iom.int/tr/gocmen-ve-multeci-destek-program>

- İnce, M. & Shiko, M. (2021). Suriyeli Mültecilerin, Türk Toplumunu ile Entegrasyon Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 39-58. <https://doi.org/10.46442/intjcss.986993>
- İpek, E., Arslan, E. & Çiçek, A. (2024). Suriyelilerin sosyal entegrasyonu üzerine bir inceleme: Ankara'nın Altındağ ilçesi örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 346-367. DOI: 10.54831/vanyyuiibfd.1581629
- Karasu, M., A. (2018). Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 332-347.
- Keskinel, B. & Doğan, C. (2020). Göç, Çokkültürlülük ve Toplumsal Uyum. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*. 6(2), 51-58.
- Moodley, K. & Adam, H. (2015). *Imagined Liberation: Xenophobia, Citizenship and Identity in South Africa, Germany and Canada*. Pennsylvania: Temple University Press.
- Myers, E., Sacks, A., Tellez, J. F. & Wibbels, E. (2024). Forced displacement, social cohesion, and the state: Evidence from eight new studies. *World Development*, 173. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106416>
- Nshom, E., Khalimzoda, I., Sadaf, S. & Shaymardanov, M. (2022). Perceived threat or perceived benefit? Immigrants' perception of how Finns tend to perceive them. *International Journal of Intercultural Relations*, 86, 45-55. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2021.11.001>
- Oktay, E. Y., Menteşe, B. & Güven, G. (2019). Türkiye'de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği, 2. Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi Tam Metin Kitabı, Elazığ.
- Padır, M. A. (2019). Examining Xenophobia In Syrian Refugees Context: The Roles of Perceived Threats and Social Contact. Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Rottmann, S. & Kaya, A. (2021). 'We can't integrate in europe. we will pay high price if we go there': Culture, Time and Migration Aspirations for Syrian Refugees in İstanbul. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 474-490.
- Saggar, S., Sommerville, W., Ford, R. & Sobolewska, M. (2012). The Impact of Migration on Social Cohesion and Integration. UK Border Agency.
- Sever, B. C. (2023). Mültecilerin Yerel Entegrasyonunda Türkiye'deki Devlet-Dışı Aktörlerin Rolü: Mersin'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. Krizler Çağının Toplumsal Halleri: X. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı.
- Sönmez, M. & Adıgüzel, F. (2017). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacı Algısı: Gaziantep Şehri Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 797-807. DOI: 10.21547/jss.307333
- Stanley, D. (2003). What Do We Know about Social Cohesion: The Research Perspective of the Federal Government's Social Cohesion Research Network. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie*, 28 (1), 5-17.
- Statista, (2025). <https://www.statista.com/statistics/740233/major-syrian-refugee-hosting-countries-worldwide/>
- Şen, G. & Şimşek, H. (2019). Türkiye'deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Tutumları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2), 1958-1974.
- Tekin Önür, H. & Onur, S. (2021). Türk Halkının Gözünden Suriyeli Sığınmacılar: Şehzadeler İlçesi (Manisa) Örneği. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (4), 46-70.
- Tunca, H. Ö. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Toplumun Güvenlik Algısına Etkisi: Gaziantep ve Balıkesir Örnekleri. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- UNICEF (2022). Türkiye'de Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahalesinin Belgelendirilmesi- Nihai Rapor. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede->

[ge%C3%A7ici-koruma-alt%C4%B1nda-olan-suriyeli-%C3%A7ocuklara-y%C3%B6nelik-e%C4%9Fitim-m%C3%BCdahalesi-raporu](https://doi.org/10.46928/iticusbe.1100192)

Unutulmaz, K. O. (2022). Suriyelilerin uyumunda bugün ve yarın: Toplumsal algıların dönüşümü ve yönetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı*, 21, 1-23. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1100192>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (04 Nisan 2013). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>

Yakushko, O. (2009). Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. *The Counseling Psychologist*, 37(1), 36-66. <https://doi.org/10.1177/0011000008316034>

Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.